

Fag: SAMFUNNSFAG 1

Kode: SA130

Studiepoeng: 30

Vedtatt: Vedtatt av dekan på fullmakt fra avdelingsstyret våren 2008

Fagplanens inndeling:

1. Nasjonal rammeplan
2. Innledning til lokal fagplan
3. Innhold
4. Organisering og arbeidsformer
5. Vurderingsordning
6. Pensum og kunnskapskilder

1. Nasjonal rammeplan

(Det som står her i punkt 1 er direkte sitat fra nasjonal rammeplan.)

Formål og egenart

Samfunnsfag skal legge grunnlag for en bred forståelse av samspillet mellom mennesker, grupper og samfunn i ulike tidsepoker og i ulike deler av verden. Faget skal fremme et aktivt engasjement for demokrati, menneskerettigheter og internasjonal solidaritet. I faget skal det legges vekt på bærekraftig utvikling, likestilling, toleranse og respekt for ulike kulturer. Reflektert, kritisk og begrunnet holdningsdanning er derfor en viktig oppgave for en lærer i samfunnsfag.

Studentene skal arbeide med utvalgte geografiske områder, historiske perioder og aktuelle samfunnsområder. Det skal legges vekt på at de valgte studieemnene blir belyst ut fra ulike faglige perspektiver, og at det brukes varierte kilder og metoder. Arbeidet med studieemnene skal knyttes opp mot samfunnsfaget i grunnskolen og det gjeldende læreplanverket. Gjennom ulike tilnærmingmåter til undervisning og didaktisk refleksjon skal studentene utvikle en lærerrolle som fremmer elevenes samfunnsbevissthet, interesse for og glede av faget.

Målområder

Arbeidet med målområdene skal sikre et vekselspill mellom teoretisk kunnskap, praksiserfaring, faglig utvikling og didaktisk refleksjon.

Faglig og fagdidaktisk kunnskap

Studentene skal:

- Kjenne til egenarten ved fagene geografi, historie og samfunnskunnskap og tverrfaglige utfordringer i samfunnsfagene
- Forstå samspillet mellom naturgrunnlag, ressursutnytting, næringsstruktur, bosettingsmønster, levekår og forbruk
- Kunne forstå hendelser og forhold i samtiden i lys av maktforhold og menneskers handlinger og valg i nær og fjern fortid
- Ha innsikt i sosiale, økonomiske, kulturelle og politiske samfunnsforhold og hvordan sosialisering og ulike former for påvirkning skjer i dagens samfunn

- Kunne bruke og kritisk vurdere ulike arbeidsmåter og kildebruk gjennom arbeid med IKT og massemedier

Å være lærer i samfunnsfag

Studentene skal:

- Kunne legge til rette for opplæring om samfunnsforhold i et flerkulturelt og globalt perspektiv, med vekt på menneskerettigheter og demokratiske prinsipper
- Kunne veilede elevene om deres retter og plikter i samfunnet generelt og i forhold til forbruk, offentlig tjenesteyting og markedet spesielt
- Kunne legge til rette for undersøkende og problemorienterte arbeidsmåter, for å utvikle elevenes evne til å se sammenhenger og mulige løsninger
- Kunne skape et inkluderende miljø og legge til rette for tilpasset opplæring for elevgrupper med ulike forutsetninger, også elever med behov for spesialundervisning
- Ha innsikt i konfliktløsning, slik at de kan fremme elevenes ferdigheter i å håndtere konflikter i skolehverdagen og i samfunnslivet
- Ha erfaring med utviklingsarbeid som grunnlag for å initiere og delta i fagdidaktiske endringsprosesser
- Ha innsikt i forholdet mellom opplæring og arbeidsliv og hvordan entreprenørskap kan inspirere til lokalt utviklingsarbeid

Samhandling og refleksjon

Studentene skal:

- Kunne se sammenhenger mellom den teoretiske og den praktiske delen av opplæringen og mellom sin egen og elevenes læring
- Kunne gjøre rede for skolens forpliktelse til å gi opplæring i demokratiske prinsipper og holdninger
- Kunne reflektere over hvordan de selv kan utvikle en lærerrolle som fremmer elevenes samfunnsengasjement og muligheter for å påvirke utviklingen
- Kunne bruke faget både som regifag og som støttefag i tverrfaglige og flerfaglige tema- og prosjektarbeider

2. Innledning til lokal fagplan

Denne fagplanen beskriver studieenheten Samfunnsfag 1, som er et valgfritt 30 studiepoengs innføringsstudium i samfunnsfag i allmennlærerutdanningens tredje eller fjerde studieår.

Studenter som ønsker faglig fordypning i samfunnsfag kombinerer Samfunnsfag 1 med studieenheten Samfunnsfag 2, som er en studieenhet på 30 studiepoeng. Til sammen blir disse to studieenhetene et ettårig fulltidsstudium i samfunnsfag (60 studiepoeng).

Samfunnsfag 1 bygger på allmennfaglig studieretnings pensum i geografi, historie og samfunnslære, og forutsetter interesse for samfunnsforhold, makt og politikk.

Samfunnsfag 1 er rettet mot undervisning i grunnskolen, særlig fra 5. klasse og oppover på ungdomstrinnet. Sammen med Samfunnsfag 2 gir Samfunnsfag 1 faglig opptaksgrunnlag til NTNU og HiST sitt mastergradsstudium i samfunnsfagdidaktikk. Det er også mulig å søke opptak til *første årsenhet* av denne mastergraden med fullført Samfunnsfag 1 og Samfunnsfag 2 eller tilsvarende.

I studiet blir det lagt vekt på at studentene skal utvikle og tilegne seg grunnleggende kunnskaper om og forståelse av sentrale historiefaglige, geografiske, sosiologiske og statsvitenskapelige emner og begreper. Studentene skal også få innsikt i og evne til bruk av teorier for læring og undervisning av samfunnsfag – og innsikt i hvordan disse henger sammen med fagsyn i samfunnsfag.

I studiet vektlegges emner som differensiering og tilpasset opplæring, både med tanke på fremtidig yrkesprofesjon som lærer i samfunnsfag og som student i faget ved avdelingen.

Samhandling mellom elever og lærere i grunnskolen utgjør en naturlig del i studiet. Studentene i skal i løpet av arbeidet med studieenheten få mulighet til en variert praksis i samfunnsfag.

Fagplanen for studieenheten deles i tre målområder:

- Faglig og fagdidaktisk kunnskap
- Å være lærer i samfunnsfag
- Samhandling og refleksjon.

De tre målområdene har ulik rolle, de griper ofte inn i hverandre, og de vil bli vektlagt i ulik grad i forskjellige perioder av studiet. Det første målområdet sier noe om det samfunnsfaglige og samfunnsfagdidaktiske grunnlaget for studieenheten. Det andre har å gjøre med å utvikle handlingskompetanse slik at studentene kan undervise i samfunnsfag. Gjennom arbeid i studiet vil studenten se muligheter for helhetstenkning og relasjoner til andre fag i skolen. Det tredje målområdet er knyttet til studentenes egen utvikling, samarbeid med andre studenter, lærere og elever.

3. Innhold

Faglig og didaktisk kunnskap

I denne studieenheten vil en særlig legge vekt på fagstoff som er sentralt med tanke på øverste del av barnetrinnet og ungdomstrinnet. Hovedtyngden av det samfunnsfaglige lærestoffet er knyttet til innføringer i utvalgte emner fra vitenskapsfagene historie, geografi, statsvitenskap, sosiologi og fagdisiplinen samfunnsfagdidaktikk. Fagområder som bygger opp forståelse av, kunnskaper om og ferdigheter knyttet til feltet demokrati, deltaking og medborgerskap blir i særlig grad vektlagt. Grunnleggende samfunnsvitenskapelig og historisk begrepsapparat, teorier, modeller og metoder er både en sentral del av den akademiske dannelse som må forventes av en samfunnsfaglærer, men er også sentral profesjonskunnskap for lærere som forventes å kunne drive systematisk og metodisk forsvarlig evaluerings- og utviklingsarbeid i skolen. Samfunnsvitenskapelig og historisk teori og metode er derfor en vesentlig del av studiet.

Fra år til år kan vektleggingen av de ulike deldisiplinene bli forskjellig. Dette vil bli kunngjort ved semesterstart.

Innenfor historie prioriteres generelt 1900-tallets norske og internasjonale historie. Politisk, sosial og økonomisk historie vektlegges. Innenfor geografifaget prioriteres politisk geografi. Innenfor statsvitenskapen vektlegges det nasjonale og det internasjonale politiske systemet og dets institusjoner og dessuten konfliktlinjer innenfor disse. Innenfor sosiologien prioriteres

forståelse av de grunnleggende samfunnsprosessene, med særlig vekt på sosialiseringen og betydningen utvalgte institusjoner har.

I tillegg til disse innføringene i sentralelementer fra vitenskapsfagene, inneholder studieenheten et utvalg av samfunnsfagemner fra gjeldende læreplan som alle innbyr til å koble sammen innsikter fra samfunnsfagets ulike basisfag, og delvis også med innsikter fra andre skolefag. I arbeidet med emnene blir elementer fra alle samfunnsfagets viktige bestanddeler integrert.

Innenfor samfunnsfagdidaktikken fokuseres særlig på planverksforståelse (Kunnskapsløftet), tilpasset opplæring og profesjonsideologiske spørsmål samt problemområder i grunnskolens samfunnsfag. Det forventes at studentene skal kunne gi kvalifiserte fortolkninger av læringsplakaten av planverkets formuleringer om grunnleggende ferdigheter og at de skal kunne analysere vektlagte fagområder i studiet opp imot planverkets formuleringer. Studentene skal også kunne sammenligne det norske planverket med planverket i utvalgte andre land.

Til sammen skal dette danne grunnlag for faglig, flerfaglig og didaktisk arbeid, utprøving og refleksjon. Alt dette skal skje med særlig tanke på undervisning i skolen, men også med tanke på å utvikle studentenes akademiske dannelse.

Å være lærer i samfunnsfag

Sentralt i dette målområdet fokuseres utvikling av studentens evner til å anvende den samfunnsfaglige og samfunnsfagdidaktiske kunnskapen til å legge til rette for god læring i skolen. Å være lærer i samfunnsfag innebærer at en må kunne gjøre selvstendige og begrunnede faglige og didaktiske valg. Studiet skal derfor gi erfaringer med ulike arbeidsmetoder, med formål å oppøve bevissthet om valg av organiseringsformer og arbeidsmetoder. Dette må bygges på en grunnleggende forståelse for at oppnåelse av kunnskaps-, ferdighets- og holdningsmål i samfunnsfag innebærer spesifikke læringsprosesser. Faglighet, kunnskaper om samfunnsfagdidaktiske ressurser og innsikter er viktig, men det kreves også kunnskap om elevgruppen, kunnskaper om og erfaring med ulike arbeidsformer. I tillegg til dette er også sosial kompetanse og evner til kommunikasjon grunnleggende kunnskaper for å kunne være lærer i samfunnsfag.

Samfunnsfagstudiet skal fremme studentenes faglighet og deres kjennskap til ulike samfunnsfagdidaktiske ressurser og innsikter. Gjennom praksisrelatert arbeid vil studentene erfare ulike arbeids- og organiseringsformer og utvikle forståelse i forhold til elever. Gjennom samhandlingen med andre studenter og med faglærere skal studentene utvikle kommunikasjons- ferdigheter og sosiale kompetanse.

Samhandling og refleksjon

Samfunnsfagstudiet bygger både på individuell innsats og samhandling med andre studenter, og det stilles tydelige krav til refleksjon. Dette kommer i særlig grad til uttrykk i den betydning arbeidet i studentgrupper har i studiet (se punkt 4 i fagplanen). Den enkelte studentens innsats både i studentgruppene og i individuelt arbeid vil være avgjørende for kunnskapstilegnelse og oppnåelse av kompetansemål.

Samfunnsfagets hovedoppgave er å tilby kunnskaper om og forståelser av menneske-samfunn, tenkning, handlinger, organisering og maktforhold i fortid og nåtid. Dette stiller

krav til konkret kunnskap, men også til refleksjon og forståelse. Dette vil komme til uttrykk i forelesningene, i diskusjoner/drøftinger, i oppgaveløsning (blant annet obligatoriske innleveringsoppgaver) og i underveis- og sluttvurdering av studentene.

Grunnleggende ferdigheter i faget

I studieemnet skal de grunnleggende ferdighetene, som er integrert i de samfunnsfaglige kompetansemålene i Kunnskapsløftet, komme tydelig fram. De skal bidra til utvikling av og er en del av fagkompetansen.

4. Organisering og arbeidsformer

Studiearbeidet i Samfunnsfag 1 skjer individuelt, i plenum og i grupper. Plenum er arena for aktiviteter som forelesninger, etterlesninger, studentfremlegg, diskusjoner for hele studentkullet, oppsummeringer av erfaringer og utveksling av ideer fra gruppene – og ekskursjoner. Det meste av aktivitetene i plenum er lærerstyrt, men aktiv studentdeltaking forutsettes. De fleste av aktivitetene i plenum er ikke underlagt krav om obligatorisk fremmøte. Unntak fra denne regelen er deltaking på ekskursjoner samt kurs i samfunnsvitenskapelig teori og metode og fagskrivekurs. Eventuelle andre unntak vil bli kunngjort.

Studentene vil bli orientert nærmere om studiets organisering og arbeidsformer ved semesterstart.

Obligatorisk studiedeltaking

- Individuell utarbeidelse av én fagtekst.
- Løsning av oppgavesett i grupper
- Deltakelse på ekskursjoner.
- Praksis med forberedelse og oppsummering
- Studievurdering
- Diagnostisk test og prøveeksamen

Nærmere opplysninger om emner og tidspunkter for den obligatoriske studiedeltakelsen blir gitt i semesterplanen, som deles ut i starten av studieåret. Det vises ellers til Regler for frammøte og studiegang ved Avdeling for lærer- og tolkeutdanning.

Praksis

Se praksishåndboka 2008/2009 for allmennpraksis og informasjonshefte for fagpraksis. Studentene blir organisert i praksisgrupper med en praksislærer som veileder.

5. Vurderingsordning

Obligatoriske arbeidskrav

- Godkjent innlevering av oppgavesett, løst i grupper. Manglende deltaking fra enkeltstudenter må kompenseres med individuell innlevering.
- Gjennomført diagnostisk test ved semesterstart og gjennomført prøveeksamen.

Obligatoriske arbeidskrav vurderes med vurderingsuttrykkene godkjent/ikke godkjent, og teller ikke ved fastsettelse av endelig karakter. Endelig karakter blir ikke gitt før obligatoriske arbeidskrav er godkjent.

Grunnlag for karakterfastsetting

Karakteren i faget fastsettes på grunnlag av to deler som hver teller 50 %.

Del 1 Underveisvurdering

- Individuelt utformet samfunnsfaglig eller samfunnsfagdidaktisk fagtekst knyttet til en oppgitt problemstilling som innleveres ved oppstart av andre studiesemester

Del 2 Avsluttende eksamen

- Individuell skriftlig, seks timers prøve

Både del 1 og del 2 må være bestått for å få karakter i faget. Ved fastsetting av endelig karakter er del 2 utslagsgivende.

6. Pensum og kunnskapskilder

Pensumlistene produseres av biblioteket og finnes på følgende adresse

<http://hist.no/content.ap?thisId=22988> på avdelingens hjemmesider. Pensumlistene redigeres av biblioteket. Spørsmål rettes til faglig ansvarlig.